

Kleven

Onwelvoeglijk

Macht en manipulatie – deze woorden komen we in de context van procesmanagement bijna nooit tegen. Macht uitoefenen en manipuleren: we doen het wel, maar we praten er niet over, want er kleeft iets onaangenaams aan. Macht gaat al gauw over onder- en bovengeschiedt zijn en dat hebben we, in ieder geval als concept, ergens in de vorige eeuw afgeschaft. Wie macht uitoefent, doet dat niet open en bloot, want dat zou aanstootgevend zijn en leidt tot tegenreacties (toezicht door al dan niet bijzondere opsporingsambtenaren maakt meer los dan toezicht door een camera).

Ook zeggen dat je manipuleert heeft iets onwelvoeglijks. We associëren manipuleren met misleiden en bedriegen: iemand iets laten doen waar hij niets voor zou voelen als hij het beseft. En ook al zouden we manipuleren in de neutrale betekenis van het woord – (be)handelen – dan nog is het onverstandig dat hardop te zeggen in een vak dat stoelt op binding en vertrouwen. Er kleeft nou eenmaal een onaangename associatie aan.

Ja ja

Op zoek naar alternatieven dus, waar op z'n minst neutralere associaties aan kleven. Dan hebben we het niet over macht, maar over invloed (en gaan we er gemakshalve aan voorbij dat invloed een product van macht is), en over voorstellen, schakelen, verbinden etc. in plaats van manipuleren. Het nadeel daarvan is dat die alternatieven bepaald braaf en uitgekauwd zijn, waardoor je al snel denkt: ja ja, het zal wel.

En zo zitten we midden in een spel met kleefwoorden – woorden die opvallen en waar je maar niet vanaf komt. Kleefwoorden worden makkelijk geassocieerd met een bepaalde betekenis en springen in het oog door de context waarin je ze gebruikt. Sommige kleefwoorden worden in het gebruik zo sterk, dat ze op zichzelf kunnen staan en een begrip zijn geworden – denk aan de plofkip en de parse krokodil. Andere moeten het hebben van hun associatie en context.

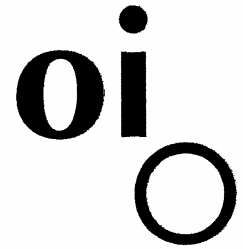
Meesters

De makers van krantenkoppen zijn er meesters in. Een bloemlezing uit de NRC van 28 en 29 september: “Wie heeft de bank vermoord?” “Douchen is een fijne verslaving”, “Ik ben een relatietherapeut van politiek en wetenschap”, “De goochelaars van justitie”, “chipfabrikant Intel belooft opnieuw comeback”. Waar is het lijk, kan een verslaving fijn zijn, wat is er dan tussen politiek en wetenschap, hoezo goochelt justitie en heet Intel echt Heintje Davids?? Ik ga lezen...

Ook op de markt kunnen ze er wat van. Daar zijn de spruiten kogelhard en de vissen spartelvers. Heerlijke bijvoeglijk naamwoorden die je zo voor je ziet. ‘t Mag gerust een onsje meer zijn!

Kistkalf

De (rijks)overheid lijkt er wat minder bedreven in. Het wil maar niet lukken om een adequaat alternatief te vinden voor het sleetse “verzorgingsstaat”. Bram Peper probeerde het al in de jaren '70 van de vorige eeuw met “verzorgingsmaatschappij” maar kreeg geen navolging. Van veel recenter datum zijn pogingen als “doe-democratie” waarin de “doe-burger” actief is in de “participatiesamenleving”. Volgens minister Dijsselbloem is participatie “...de plicht om bij te dragen, niet alleen met

www.oio.nl

belastingen, maar ook met eigen verantwoordelijkheid” . Participatie als dubbele plicht dus. Het doet een beetje denken aan de *one liner* die Gerrit Komrij ooit optekende *) uit de mond van een kistkalverenhouder: “Ook het dier moet participeren in ons ruimtegebrek”. Zo kleeft aan “participatie” iets manipulatiefs, en alleen al daarom is de “participatiesamenleving” geen fijn kleefwoord.

*) In zijn bundeling TV-recensies "Horen, zien en zwijgen"

(100213)